

BÍLÁ KNIHA

DIGITALIZACE Z POHLEDU

OBČANA

Předmluva

Luděk Niedermayer
europoslanec

Pandemickou krizi v rychlém sledu následuje krize energetická a bezpečnostní. Obě mají, i přes úsilí a podpory od vlád, dopady do našeho každodenního života. V dobách ohrožení a krizí pak vyniknou hodnoty a přínosy, které nám poskytuje naše zapojení do evropského společenství. Členství v Evropské unii a společný postup při řešení těchto krizí ve spolupráci s našimi evropskými partnery je naší největší nadějí na řešení velkých problémů dnešního světa, které nás bohužel v minulých letech hojně provázely.

Je důležité, abychom nezapomínali, jaký význam a přínosy pro nás Unie má a zároveň si i uvědomovali její slabá místa. To je cesta jak přispět k tomu, aby Unie v budoucnu fungovala ještě lépe. Dnes již totiž není skoro žádná větší politická agenda, která by nebyla propojena s evropskou integrací – dopady fungování Unie, její úspěchy i neúspěchy při řešení problémů, tak zprostředkovaně pociťujeme každodenně ve svém běžném životě. Je přitom zcela jasné, že krize, kterým čelíme, pak dalece přesahují hranice členských států a jediná cesta k jejich řešení je ve spolupráci.

Zapomínat nesmíme ani, jak velký přínos má dobře fungující Unie i v „dobrých časech“. Výročí 30 let fungování jednotného trhu, které jsme slavili na začátku roku, je jen jednou z připomínek. Stejně tak je jasné, že cesta k levné a bezpečné energetice vede právě přes rozvoj společného trhu, a nikoliv přes izolaci jednotlivých zemí či regionů.

Jsem rád, že na textu TOP týmu z.s., který je výsledkem diskuse mladých pravicově, či středově smýšlejících lidí, je vidět, že generace mladých lidí si uvědomuje, jak jsou i národní politické otázky dotčeny evropskou politikou a přirozeně vede svou diskuzi o jejich řešení za propojení obou rovin – národní i evropské.

Jako europoslanec rád vidím, že se text snaží postihnout aktuální otázky české politiky zasazené do evropského kontextu. TOP tým navíc ukazuje, že umí jít do detailu při posuzování problémů a výzev a hledání nejlepších řešení. Dělá mi velkou radost, že se mladí lidé z TOP týmu ve svém volném čase detailně a kompetentně zabývají i velmi složitými otázkami a hledají přístup k jejich řešení, který vychází ze stavu a potřeb života v České republice. Respektuje to jeden z důležitých rysů dnešního světa - tedy to, že řešení problémů není jednoduché a cesta k němu vede jen přes jejich hluboké pochopení.

Mimochodem, opak tvrdí jen populisté a dle toho jejich „vládnutí“ vypadá. Jsem rád, že všude tam, kde to je relevantní, se texty inspiroují či kriticky reflektují postup našich evropských partnerů.

Je zjevné, že v dnešní době musíme spolu hledat cesty, jak udělat svět (nejen pro Evropany) bezpečnější, stabilnější a odolnější. Začít musíme i u sebe a postarat se o to, abychom byli našim evropským partnerům oporou a inspirací. Jsem proto rád, že si autoři dali práci nad komplikovanými tématy a při tom prokázali vysokou kompetenci a ochotu hledat kompromisy. Právě takový přístup by měl být v rámci nadcházejících diskusí pravidlem. Pokud Vás zajímá názor mladých lidí na problémy, které rezonují společností a na jejich řešení věřím, že Vás tato publikace zaujme. Srdečně Vás zvu i k přečtení všech 8 dalších bílých knih sepsaných v letošním roce, jakož i k přečtení 9 bílých knih z roku loňského. Věřím, že Vás nezklamou a čas strávený nad jejich čtením bude i pro Vás časem dobře využitým.

Úvod

Aby úřady obíhala data, nikoli občan – to je slogan, který se v České republice používá posledních zhruba dvacet let. Slyšeli jsme ho prakticky od každého politika, který se k digitalizaci třeba jen přiblížil. I tak ale musíme v mnoha případech po úřadech běhat my, občané. V rámci evropského indexu DESI, což je index digitální ekonomiky a společnosti, se Česká republika drží už několik let pod evropským průměrem. Poslední leta skýtala určitou naději, že bychom si mohli na indexu polepšit, ale ve výsledku se tak přeci jen nestalo. Současná vláda má nicméně nakročeno k reálnému zlepšení a jistým výsledkům.

Popis aktuálního stavu

Česká republika se v indexu DESI mezi 27 členskými státy aktuálně řadí na 19. místo. Oproti loňskému roku jsme si o jedno místo pohoršili. Hůře než naše země je na tom jen Kypr, Maďarsko, Slovensko, Polsko, Řecko, Bulharsko a Rumunsko. Ačkoliv minulé vlády prohlašovaly digitalizaci za jednu ze svých priorit, nikdy nedosáhly na koncepční řešení digitalizace českého státu. Současná vláda digitalizaci také za svoji prioritu prohlašuje. Více o tom bude řeč níže.

Portál občana

Nosným bodem digitalizace státu v současnosti je Portál občana. Původně byl založen jako Portál veřejné správy podle zákona č. 365/2000 Sb. Dnešní verze byla spuštěna 8. července 2018. Portál občana nyní nabízí 37 různých veřejných služeb. Ačkoli vláda Andreje Babiše deklarovala těchto služeb sto, které měly být na portálu pro občany dostupné, jejich číslo vyvrátil monitoring Národního kontrolního úřadu – dospěl k číslu 29.

Hlavními poskytovanými službami portálu jsou registr vozidel, přehled vydaných dokladů, počet trestných bodů řidiče, žádost o vydání voličského průkazu či služby jednotlivých samospráv, např. Portál Pražana. Další úřady mohou dle svých možností a plánů nové služby na portál přidávat. Portál občana provozuje Ministerstvo vnitra. V příštím roce by ovšem mělo připadnout pod Digitální informační agenturu.

Datová schránka

Datové schránky byly spuštěny 1. července 2009 a dnes se jeví spíše jako zastaralé. Provozuje je Ministerstvo vnitra a podobně jako Portál občana by od příštího roku měly přejít pod Digitální informační agenturu.

Schránky slouží pro komunikaci osob se státními institucemi. Jsou povinné pro orgány státní moci a právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku. Pro podnikající i nepodnikající fyzické osoby a právnické osoby nezapsané v obchodním rejstříku jsou zatím nepovinné. Ministerstvo vnitra mělo povinnost od 1.1.2023, resp. 31.3.2023 zřídit datovou schránku pro všechny osoby evidované v základním registru osob. Datová schránka by tak byla povinná pro všechny právnické osoby, organizační složky právnických osob, podnikající fyzické osoby, podnikající zahraniční osoby a organizační složky zahraničních osob, organizace s mezinárodním prvkem, organizační složky státu a všechny orgány veřejné moci. Toto rozhodnutí bylo nakonec zrušeno, s čímž zásadně nesouhlasíme. Myslíme si, že zrušit automatické vytvoření datových schránek krátce před jejich spuštěním není správný postup.

Postavení vlády Petra Fialy

Vláda Petra Fialy schválila 19. srpna 2022 vznik Digitální informační agentury (DIA). Ta by měla nastavovat nové standardy, sjednotit digitalizační proces a usnadnit projektové řízení digitalizace státu. Informační agentura má vzniknout 1. ledna 2023 a začít fungovat od dubna téhož roku. DIA převezme většinu agendy digitalizace z velké části českých úřadů, především z ministerstva vnitra. Odtud se pod DIA přesune celkem 187 zaměstnanců a dalších 168 nových pracovních míst bude vytvořeno.

Vymezení cílového stavu a zhodnocení rizik

Digitální peněženka

Podle nařízení eIDAS 2.0 musí každý členský stát Evropské unie nebo jím pověřená společnost vydat evropské peněženky digitální identity. Tyto peněženky umožní uživatelům rozhodovat o rozsahu dat, která budou chtít poskytnout třetí straně. Aby mohly být peněženky vytvořeny, bude nezbytné sjednotit současnou roztržštěnost digitálních identit dostupných v České republice – bankovní identita, NIA, eObčanka, Mobilní klíč eGovernmentu atd.

Digitální peněženka občanům umožní uchovávat všechny své doklady vydané státem na jednom místě. Sem patří občanský průkaz, řidičský průkaz, osvědčení o registraci vozidla, zbrojní pas a podobně. Pomocí digitální peněženky se bude moci člověk prokazovat v případě potřeby. Peněženka by zároveň měla být vytvořena jako kompatibilní součást celoevropského řešení.

Mobilní aplikace digitalizace

V dnešní době přistupuje většina uživatelů k internetu přes své mobilní zařízení. Je proto žádoucí, aby stát v tomto ohledu držel krok s dobou a vytvořil pro mobilní zařízení nativní aplikaci. Do Portálu občana se lze na mobilním telefonu zatím přihlásit pouze přes webový prohlížeč. Do nedávné doby dokonce ani neexistovalo jeho mobilní zobrazení.

Aplikace Portálu občana by měla obsahovat: peněženku digitální identity, notifikace pro nové zprávy z datové schránky, upozornění na vypršení platnosti dokumentu, upozornění na pokuty, adresné informace občanovi (také v podobě upozornění).

Dnes si občané musejí informace mnohdy velmi složitě hledat sami. Velmi dobře to je vidět na problematice příspěvku na bydlení. Stát by měl každému občanovi posílat informace adresně a zcela konkrétně, například i prostřednictvím emailu.

Navrhovaná opatření

- TOP tým podporuje vytvoření Digitální informační agentury.
- TOP tým navrhuje, aby na každém úřadě pracovala osoba pověřená digitalizací.
- TOP tým apeluje na větší zapojení soukromého sektoru do digitalizace státu.
- TOP tým doporučuje adresné zasílání informací občanům. Široká digitalizace státu by toto měla umožnit.
- TOP tým prosazuje rychlé zavedení digitální peněženky.
- TOP tým se zasazuje o redesign Identity občana.

